

FAKULTETSOPPGAVE I STATSFORFATNINGSRETT

JUS2111
Høst 2015

Grunnloven § 92 erstattet i mai 2014 tidligere Grunnloven § 110 c. Grunnloven § 92 har slik ordlyd:

«Statens myndigheter skal respektere og sikre menneskerettighetene slik de er nedfelt i denne grunnlov og i for Norge bindende traktater om menneskerettigheter».

Bakgrunnen for den nye Grunnloven § 92 er det forslag om endring av Grunnloven som ble fremsatt av Menneskerettsutvalget i 2011, Dok 16 (2011-2012). Menneskerettsutvalgets forslag til ny § 92 lød slik (på bokmål):

«Det påligger statens myndigheter å respektere og sikre menneskerettighetene».

På et fagseminar hevdet professor Peder Ås at den nye Grunnloven § 92 må tolkes slik at statens plikt til å respektere og sikre de menneskerettighetene som er fastsatt i menneskeretts-konvensjonene som Norge er tilsluttet, må sidestilles med de menneskerettighetene som er fastsatt i Grunnloven del E. Det betyr i følge Ås at inkorporerte menneskerettighetskonvensjoner skal ha samme rang som de menneskerettighetene som er nedfelt i Grunnloven. Professor Ås begrunnet standpunktet ved å vise til behandlingen av forslaget til ny Grunnloven § 92 i Stortingets kontroll-og konstitusjonskomité. Av Innst. 186 S (2013-2014) fremgår det at komiteen ønsket å benytte et annet av de foreliggende grunnlovsforslagene til § 92 enn Menneskerettsutvalget hadde lagt opp til, og det var komiteens forslag som ble vedtatt som ny § 92 i mai 2014.

Komiteens forslag til ny § 92 innebar blant annet at det ble spesifisert hvilke menneskerettigheter som statens myndigheter skal respektere og sikre. For det første viser ordlyden til «menneskerettighetene slik de er nedfelt i denne grunnlov». For det andre viser ordlyden til menneskerettigheter «i for Norge bindende traktater om menneskerettigheter».

Ås fremhevet merknadene fra flertallet i komiteen, hvor det blant annet ble uttalt at «det har en verdi å presisere i Grunnloven at det påligger staten å respektere menneskerettigheter som er nedfelt i dag i ratifiserte og bindende traktater for Norge». Ås viste også til at flertallet i komiteen mente at det «vil kunne oppstå misforståelser om hvilke internasjonale menneskerettigheter som har grunnlovs rang dersom henvisningen til internasjonale konvensjoner tas ut».

Professor Lars Holm var uenig i den tolkning av Grunnloven § 92 som Peder Ås la frem. Holm hevdet at Grunnloven § 92 kun er ment å gi et generelt uttrykk for menneskerettighetenes sentrale plass i norsk rett.



Som støtte for dette syn viste Holm blant annet til at Menneskerettsutvalgets forslag til § 92 var ment som en videreføring av den tidligere bestemmelsen i Grunnloven 110 c første ledd, som lød: «Det paaligger Statens Myndigheter at respektere og sikre Menneskerettighetene», og at denne begrunnelsen også lå bak Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité's forslag til ny § 92. Holm trakk også frem at en enstemmig komité, under behandling av forslaget til ny § 92, uttalte:

«Komiteen er enig i Menneskerettighetsutvalgets forslag om videreføring av Grunnloven § 110 c i en ny § 92, som innledning til Grunnlovens nye menneskerettighetskapittel E. [...]

Komiteen mener bestemmelsen oppfyller sin intensjon om å gi et generelt uttrykk for menneskerettighetenes sentrale plass i norsk rett».

Holm refererte også til at flertallet i komiteen mente at det var «uheldig om grunnlovsvernet for internasjonale menneskerettigheter svekkes gjennom en revisjon av Grunnloven som nettopp har til hensikt å styrke menneskerettighetene». Basert på dette hevdet Holm at flertallets hensikt var å unngå svekking av grunnlovsvernet, og at man ut ifra dette ikke kan trekke den slutning at inkorporerte menneskerettighetskonvensjoner har grunnlovs rang. Holm viste også til at det overordnede formålet med den revisjon av Grunnloven som ble foretatt i mai 2014, ikke var å endre gjeldende rett. Dette baserte Holm blant annet på innstillingen fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité, hvor det heter:

«Endringene er ikke ment å forandre det som allerede er gjeldende rett i Norge, men å gi én del av denne retten – de mest sentrale menneskerettighetene – grunnlovs rang».

Endelig viste Holm til at Menneskerettsutvalget, før forslaget om endringer i Grunnloven ble oversendt til Stortinget i 2011, mottok et forslag fra Den norske Advokatforeningens menneskerettighetsutvalg, som i realiteten ville gi menneskerettighetskonvensjonene en status som var overordnet lov.

Menneskerettsutvalget gikk ikke videre med dette, og uttalte i den forbindelse blant annet:

«Etter utvalgets oppfatning går forslaget derfor utover det utvalget har mandat til å vurdere og ta stilling til. Det gjelder både for spørsmål om en slik bestemmelse bør komme i stedet for eller i tillegg til flere konkrete rettigheter i Grunnloven. Utvalgets mandat forutsetter at det skal fremmes forslag om å gi sentrale menneskerettigheter grunnlovs rang, ikke samtlige rettigheter som følger av de internasjonale menneskerettighetskonvensjoner som Norge har sluttet seg til».

Bruk argumentasjonen som fremsettes av Ås og Holm som et utgangspunkt for å besvare følgende to spørsmål:

1. Hvilken rettslig stilling mener du at Grunnloven gir til de menneskerettighetskonvensjonene som er inkorporert i norsk rett? Begrunn svaret ditt ved tolking av Grunnloven § 92.
2. Hvordan vurderer du Peder Ås' synspunkt på inkorporerte menneskerettighetskonvensjoners rettslige status i lys av viktige ideologiske grunnkrav som vår konstitusjon anses å bygge på?